

Kanton Zürich
Bildungsdirektion
Volksschulamt

Rámcový učební plán rodného jazyka a kultury (kurzy HSK)

**S vysvětlivkami k rámcovým podmínkám
výuky**

Obsah

1 Smysl Rámcového učební plánu	5
Výuka rodného jazyka a kultury (HSK) od počátků dodnes	5
2 Pojetí výuky a základy	7
Pojetí	7
Hlavní myšlenky	7
Výstavba a struktura	8
3 Porozumění učení a výuce	10
Výuka zaměřená na dovednosti	10
Hodnocení zaměřené na dovednosti	10
Domácí úkoly	11
Učební pomůcky a učební materiály	11
Výběr metody	12
Neutralita výuky	12
4 Tematický okruh «Jazyky»	14
Význam a cíle tohoto tematického okruhu	14
Didaktika vícejazyčnosti	15
Oblasti dovedností	15
5 Tematický okruh «Příroda, člověk, společnost»	18
Význam a cíle tohoto tematického okruhu	18
Oblasti dovedností	19
6 O výuce na jednotlivých stupních	23
Stupeň 1	23
Stupeň 2	24
Stupeň 3	24
7 Glosář	25
8 Přílohy	
Příloha I: Rámcové podmínky v curyšském kantonu	32
Příloha II: Úrovně a témata – přehled	37
Příloha III: Literatura	43

Impressum

Herausgeberin

Bildungsdirektion Kanton Zürich,
Volksschulamt

Erarbeitet in Zusammenarbeit mit den
HSK-Trägerschaften

Wissenschaftliche Beratung durch Dr.
Ursula Ritzau, PH FHNW, und Prof. em.
Dr. Dr. Basil Schader, PHZH

Gestaltung

raschle & partner raschlepartner.ch

Übersetzung

Interserv AG

Kontakt

Volksschulamt, Abteilung Besondere
Förderung Sektor Interkulturelle
Pädagogik
Walchestrass 21
8090 Zürich
+41 43 259 53 61
ikp@vsa.zh.ch www.zh.ch/hsk

Die Orientierung an diesem Lehrplan wird
auch in anderen Kantonen empfohlen:
Basel-Landschaft, Basel-Stadt, Bern,
Glarus, Luzern, Schaffhausen, St. Gallen
und Thurgau.

Kanton Zürich
Gemeinnütziger Fonds

Finanzielle Unterstützung durch den
gemeinnützigen Fonds des Kantons
Zürich

Vollständig überarbeitete

4. Auflage 2023

© Bildungsdirektion Kanton Zürich

Úvod

Podpora *vícejazyčnosti* a *interkulturních* dovedností patří k zásadním úkolům školy. To je i cílem výuky rodného jazyka a kultury (dále jen HSK), která doplňuje nabídku základních škol. V rámci této výuky si děti a mládež, které hovoří dvěma a více jazyky, rozšíří znalosti svého *rodného jazyka*. K tomu získají znalosti o prostředí, ve kterém aktuálně žijí, a o své původní kultuře. Výuka HSK je v kantonu Curych nabízena *původními státy* nebo soukromými organizacemi. Ty jsou již více než 50 let odborně a administrativně podporovány ze strany Ředitelství vzdělávání.

Školský úřad kantonu Curych vypracoval v roce 2011, ve spolupráci s organizacemi nabízejícími HSK-kurzy a dalšími externími odborníky, k tomuto účelu Rámcový učební plán, který je využíván i v různých dalších kantonech Německého Švýcarska. Cílem bylo sjednocení učebních plánů jednotlivých organizací s učebním plánem základních škol. Tento přepracovaný Rámcový učební plán byl přizpůsoben Učebnímu plánu 21 základních škol, a tím odpovídá změnám v oblasti vzdělávací politiky. Zároveň byla tato přepracovaná verze doplněna o další vylepšení týkající se obsahu a jazyka, která byla provedena ve spolupráci s vyučujícími a koordinátory HSK-kurzů a dalšími externími odborníky.

Struktura této publikace

Tento Rámcový učební plán se řídí Učebním plánem 21 pro základní školu. Proto byly jednotlivé pasáže textu Učebního plánu 21 do této publikace převzaty přímo, nebo jen s mírnými změnami. Kapitola 1 vysvětluje smysl a účel Rámcového učebního plánu a poskytuje přehled o historickém vývoji výuky HSK od jejích počátků dodnes. Kapitola 2 popisuje základy, kapitola 3 se zabývá porozuměním učení a výuce. Kapitoly 4 a 5 jsou věnovány tematickým okruhům «Jazyky» a «Příroda, člověk, společnost». Zde je nejprve popsán význam těchto tematických okruhů a následně jsou definovány příslušné oblasti dovedností včetně jednotlivých dovedností. Jednotlivé společnosti, respektive vyučující HSK-kurzů, vytvářejí metodiku rozvoje dovedností samy. Kapitola 6 se proto zabývá všeobecnými úvahami o jednotlivých výukových stupních.

Glosář (kapitola 7) byl z velké části převzat z glosáře dosavadního Rámcového učebního plánu. Některé modifikace byly provedeny na základě publikace EDK «Unterricht in Heimatlicher Sprache und Kultur HSK» /Výuka rodného jazyka a kultury HSK/ (Anja Giudici, Regina Bühlmann 2014). Glosář objasňuje všechny pojmy, které jsou v tomto textu vyznačeny *kurzívou*. Mezi nejdůležitější se řadí tyto definice: Jazyk, kterému se děti ve výuce HSK naučí, je u většiny dětí *prvním jazykem*, pro některé ale už *druhým jazykem*. Předložený učební plán označuje jazyk výuky na HSK-kurzech jako *rodný jazyk*.

Příloha (kapitola 8) obsahuje právní základy výuky HSK v kantonu Curych a pokyny Školského úřadu k její realizaci. Navíc je přiložen přehled možných témat pro jednotlivé stupně a literatury uvedené v textu.

1 Smysl Rámcového učební plánu

Tento Rámcový učební plán zaměřuje cíle kurzů HSK na aktuální potřeby dětí, které hovoří dvěma nebo více jazyky, a je sjednocen s Učebním plánem 21. Účel využití je trojí:

Zprv je Rámcový učební plán nástrojem ke zdokonalování vlastního učební plánu organizací nabízejících kurzy HSK a k jeho koordinaci s Učebním plánem 21. Výchozí pozice jsou přitom různé: organizace, které vytvářejí novou nabídku výuky, ho mohou využít jako vodítko pro nastavení svých učebních plánů. Naproti tomu státem podporované organizace mají zpravidla k dispozici učební plány, které byly stanoveny Ministerstvem školství jednotlivých *zemí původu*. Ty si obsah těchto učebních plánů v případě potřeby přizpůsobí tak, aby byly kompatibilní s cíli a obsahy Rámcového učební plánu HSK a nebyly s ním v rozporu. Všechny organizace mohou zvážit jednotlivé dovednosti a vzdělávací okruhy rámcového plánu na základě svých potřeb a předpokladů. Vzhledem k tomu, že mají k dispozici jen dvě až čtyři výukové lekce týdně, přičemž jejich studijní skupiny jsou z hlediska věku, znalostí a výkonnosti často heterogenní, budou si muset určit své priority.

Zadruhé slouží Rámcový učební plán Ředitelství vzdělávání jako podklad při přezkoumávání žádostí organizací HSK o uznání jejich kurzů. Uznány mohou být jen kurzy těch organizací, jejichž učební plán a výuka odpovídají Rámcovému učebnímu plánu. Jestliže existuje učební plán země původu je nutné definovat, do jaké míry je tento učební plán kompatibilní s Rámcovým učebním plánem HSK a jaké postupy budou realizovány pro případ nekompatibility. Díky této funkci v rámci schvalování se předložený Rámcový učební plán stává pro organizace a jejich kurzy HSK závazným: definuje rámec, v němž organizace pevně stanovují specifické cíle a obsah ve vlastním učebním plánu, a do kterého mohou zakomponovat vlastní výuku.

Zatřetí slouží Rámcový učební plán všem zúčastněným jako základ pro komunikaci: Nabízí organizacím, učitelům HSK, místním/kantonálním úřadům a vzdělávacím institucím společný základ k tvorbě podmínek, cílů, obsahů a pojmů výuky HSK.

Předložený Rámcový učební plán je v souladu s aktuálními poměry a požadavky kantonu Curych. Pod pojmem «Učební plán 21» se rozumí curyšský Učební plán 21.

Výuka rodného jazyka a kultury (HSK) od počátků dodnes

Ve třicátých letech 20. století vnikly v kantonu Curych na základě iniciativy politických uprchlíků z Itálie první kurzy rodného jazyka a kultury (kurzy HSK). S rostoucím počtem italských přistěhovalců se zvyšoval i počet těchto kurzů. Na konci šedesátých a začátku sedmdesátých let začaly vznikat také rodičovské spolky jiných národů s podobnou nabídkou. Organizace kurzů byla stále častěji přebírána *původními státy*. Dne 21. června 1966 povolil Výbor pro vzdělávání (dnes Rada pro vzdělání) ve svém prvním rozhodnutí k tomuto tématu provádět „na zkoušku“ tyto kurzy v učebnách základních škol. Nejprve to platilo pouze pro výuku italštiny, která se navíc zatím nesměla odehrávat v rámci «pravidelné školní výuky».

V pozdějším rozhodnutí z 16. května 1972 povolil Výbor pro vzdělávání příslušným Školským úřadům zařadit italské i španělské kurzy HSK do řádného vyučovacího procesu. Ve stejném roce doporučila Švýcarská konference kantonálních ředitelů pro veřejné školství (EDK), zařadit dvě hodiny kurzů HSK do pravidelné školní výuky.

V roce 1982 požádal italský a španělský generální konzulát spolu s «Koordinační unií cizineckých rodičů v kantonu Curych» Výbor pro vzdělávání o povolení integrovat kurzy HSK v celém kantonu do

běžného školního provozu a o povolení zápisu známek z kurzů HSK do školního vysvědčení. V rozhodnutí z 8. listopadu 1983 vyslyšel Výbor pro vzdělávání jejich přání a umožnil zkušební výuku HSK pro všechny národnosti. Tato nová úprava přidala těmto kurzům na hodnotě a zviditelnila je. Ve stejném čase začala koordinovaná spolupráce mezi poskytovateli kurzů, curyšskými úřady a vyučujícími (vznik specifických učebních plánů a pomůcek pro HSK, dalšího vzdělávání a pilotních projektů). Po osmileté zkušební fázi vznikl předpis o «provádění kurzů rodného jazyka a kultury», který přijal Výbor pro vzdělávání 11. června 1992. Toto rozhodnutí ukotvilo výuku HSK na curyšských základních školách. Navíc to bylo poprvé, kdy došlo k uznání kurzů pořádaných nestátními organizacemi. V zákoně o základních školách z roku 2005 a ve vyhlášce o základních školách z roku 2006 byla výuka HSK postavena na nový právní základ.

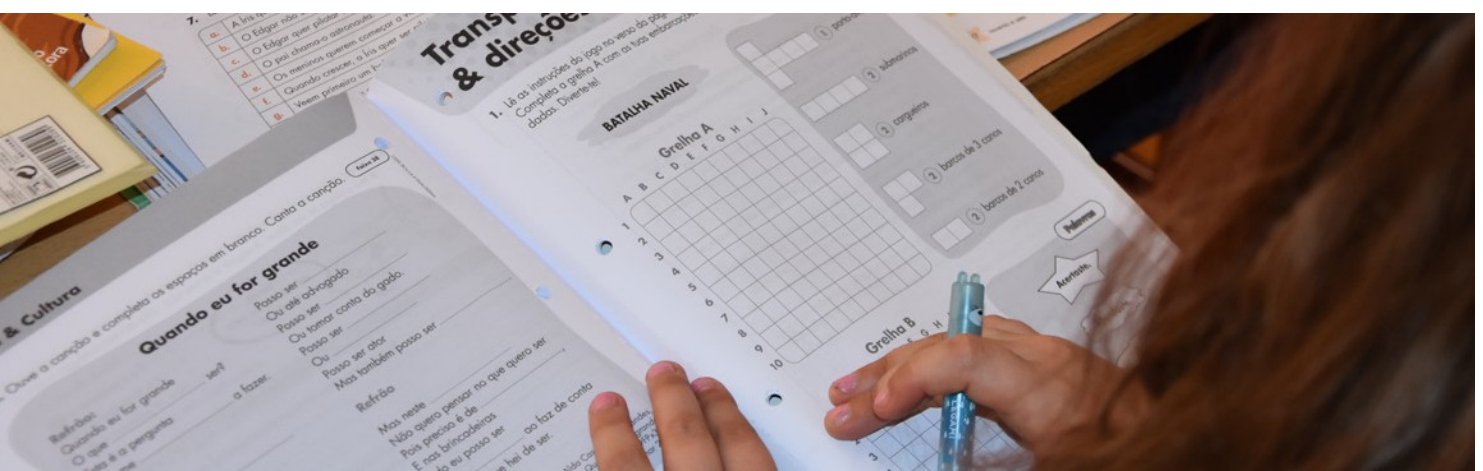
V osmdesátých letech nabízeli kurzy HSK kromě Itálie a Španělska dnes již bývalá Jugoslávie, Turecko, Řecko a Portugalsko. Od devadesátých let se však začali kontinuálně přidávat noví pořadatelé kurzů a v dnešní době jsou nabízeny kantony uznávané kurzy HSK v 31 jazycích.

Počet zúčastněných žáků přesáhl ve školním roce 2009/10 poprvé hranici 10 000. Počet účastníků se liší v závislosti na jazyku a závisí také na mnoha dalších faktorech, jako jsou velikost jazykové skupiny, organizační a finanční situace pořádající organizace, podpora ze strany země původu atd.

Různorodá podoba výuky HSK reflektuje rozdíly mezi organizacemi poskytujícími kurzy HSK a příslušným jazykovým společenstvím např. v otázkách pohledu na vzdělávání, důvodů emigrace nebo utečenectví, v otázkách historické zkušenosti nebo pohledu na život ve Švýcarsku.

Původním cílem výuky HSK bylo především usnadnění (opětovného) začlenění jedince do školy v případě návratu do *země původu*. V průběhu času se původ žáků změnil, a tím se změnil také cíl výuky: Vzhledem k tomu, že se jen malá část žáků vracela do *země původu*, změnil se cíl výuky na podporu dětí první a druhé generace přistěhovaleckých rodin při *začleňování* do místní společnosti. Výuku tak začaly navštěvovat také děti rodičů se dvěma národnostmi, pro které není *integrace* an «návrat» důležitým tématem.

Pro všechny žáky se současně stala podpora *vícejazyčnosti* nebo podpora příslušného *rodného jazyka* samostatným důležitým cílem. Tím se do výuky dostal poznatek z pedagogické praxe a výzkumu, že *vícejazyčnost* tvoří důležitý potenciál. Z takového typu podpory tedy neprofituje pouze jedinec, ale také celá společnost. V kantonu Curych mluví zhruba 43 % žáků základních škol jiným mateřským *jazykem*, než je němčina (Statistika o vzdělávání v kantonu Curych, stav k roku 2020). Tento potenciál *vícejazyčnosti* je nutné podporovat a využít.

2 Pojetí výuky a základy

Pojetí

Ve výuce rodného jazyka a *kultury* si děti a mládež rozšiřují znalosti *rodného, tedy jiného než německého jazyka*. Jedná se přitom o *první* nebo o *druhý jazyk*. Kromě jazykových znalostí si žáci rozšiřují vědomosti o *kulturách* a o *životní realitě*, především pak o *kultuře*, historii, literatuře, geografii a tradicích regionu, ze kterého jejich rodina pochází. Rozebírají různé životní situace, a tím si prohlubují schopnost orientovat se v různých společnostech – ať už se jedná o Švýcarsko, nebo případně o *zemi původu*. Žáci jsou díky výuce komplexně podporováni ve svém jazykovém, kognitivním, sociálním a emocionálním vývoji.

Aby ve vztahu k právnímu základu nedošlo ke zmatkům, bude v předloženém Rámcovém učebním plánu využíváno označení «rodný jazyk a kultura», i když v pravém smyslu slova není toto označení úplně přesné: jen pro malou část dětí a mladistvých, kteří tuto výuku navštěvují, je jejich *země původu* jednoznačnou a výhradní vlastí. Většina dětí se spíše narodila ve Švýcarsku a pohybuje se v několika *životních realitách a kulturách* současně.

Hlavní myšlenky

- Výuka HSK vzdělává žáky v *rodné řeči* přiměřeně jejich věku, znalostem a dovednostem.
- Výuka odpovídá především následujícím principům, které jsou formulovány jako orientační principy pro školy v Učebním plánu 21 v kapitole «Základy» v části «Cíle vzdělávání»:
 - › «Škola je ve vztahu k politice, náboženství a vyznání neutrální.
 - › Škola podporuje rovnost příležitostí.
 - › Škola podporuje rovnost pohlaví.
 - › Škola se staví proti všem formám diskriminace.
 - › Škola vzbuzuje a podporuje porozumění sociální rovnosti, demokracii a zachování přirozeného životního prostředí.
 - › Škola podporuje vzájemný respekt v rámci soužití s ostatními lidmi, především ve vztahu ke *kulturám*, náboženstvím a životním stylům.
 - › Škola vychází z různých předpokladů pro vzdělání dětí a mladistvých a konstruktivně přistupuje k rozmanitosti.
 - › Škola přispívá k sociální soudržnosti v pluralistické společnosti.»
- Výuka zvyšuje povědomí o skutečnosti, že *dvojazyčnost nebo vícejazyčnost* v sobě nese potenciál, který mohou žáci využít ve svůj prospěch. Vícejazyčnost je hodnocena pozitivně, jako společensky prospěšná skutečnost.
- Výuka podporuje děti a mládež v přístupu k různým koncepcím *identity*, které vycházejí z rozličných příslušností, *kultury*, tradic a historie. Individuální zkušenosti a poznatky jsou rozebírány, prohlubovány a reflektovány s ohledem na *zemi původu* i na Švýcarsko. S tím souvisí např. hodnoty, normy, dějiny nebo náboženství. Naopak zprostředkování náboženské výuky a stranických nebo politických ideologií zde výslovně do výuky nepatří.
- Výuka podporuje u žáků schopnost úspěšného řešení konfliktů, rozvíjí jejich *interkulturní kompetence* a schopnost tvorby vlastního úsudku. Podporuje otevřené, nediskriminující a tolerantní chování

vůči ostatním lidem.

- Výuka pomáhá dětem a mladistvým z *přístěhovaleckých rodin začlenit* se do výuky na základní škole.
- Výuka vytváří takové podmínky, aby žáci mohli využít svou *vícejazyčnost a interkulturní kompetence* i později během vzdělání a zaměstnání – a to jak ve Švýcarsku, tak ve svých *zemích původu*.
- Výuka podporuje žáky v komunikaci s osobami hovořícími stejným jazykem ve Švýcarsku a v jejich *zemích původu*.
- Výuka podporuje žáky ve využívání médií a literatury, odpovídající jejich věku, v jejich *rodné řeči*.
- Výuka vychází ze zkušeností a zájmů dětí a mladistvých a probouzí zájmy nové. Zprostředkovává jim dle možností kontakt s předmětem výuky a spojuje učení s vlastní jazykovou interakcí. To probíhá mimo jiné také za pomoci elektronických médií (webové stránky a sociální média v *rodné řeči* apod.). Učební postupy odpovídají úrovni znalostí jednotlivých žáků.
- Výuka využívá prvky hry a ústní komunikace. Ve školce je zásadně základem výuka hrou.
- Výuka využívá možností, které vyplývají z přirozeného pohybu dětí v různých jazykových a *životních realitách*. Ve výuce se proto pravidelně rozebírají osobní zkušenosti žáků, a jejich následné srovnání slouží jako základní didaktický princip. Na základě porovnání *rodné řeči* s jazykem německým, porovnávání *dialektů* a spisovného německého jazyka i *spisovné varianty rodné řeči*, se prohlubují dovednosti komunikace v obou jazycích. Díky srovnávání různých *životních realit* se prohlubuje pochopení univerzálií, odlišností a důležitých specifík.

Výstavba a struktura

Vzhledem k tomu, že se Rámcový učební plán kurzů HSK řídí Učebním plánem 21 a přebírá jeho strukturu a pojmosloví, představíme nyní krátce strukturu Učebního plánu 21. Podrobnější popis naleznete v kapitolách «Přehled» a «Základy» Učebního plánu 21.

Učební plán 21: stupně a struktura

Učební plán 21 rozděluje jedenáctiletou povinnou školní docházku ve Švýcarsku do tří stupňů. První stupeň zahrnuje dva roky výuky v mateřské škole a první dva roky výuky na základní škole (do konce 2. třídy). Druhý stupeň zahrnuje čtyři roky výuky na základní škole (3. až 6. třída) a třetí stupeň zahrnuje tři roky výuky na střední škole (7. až 9. třída).

Učební plán 21 je rozdělen do šesti oborů: jazyky; matematika; příroda, člověk a společnost (NMG); rukodělné práce; hudba, a také pohyb a sport. Pro každý obor jsou zde popsány *dovednosti*, které žáci v průběhu základní školní docházky získají. Tento učební plán navíc obsahuje multidisciplinární moduly «médiá a informatika a zaměřený na «volbu profesní dráhy». Do učebních plánů týkajících se jednotlivých oborů

a modulů jsou zakomponovány interdisciplinární dovednosti (osobní, sociální a metodické), ale i multidisciplinární témata, které spojuje hlavní myšlenka trvale udržitelného rozvoje (BNE).

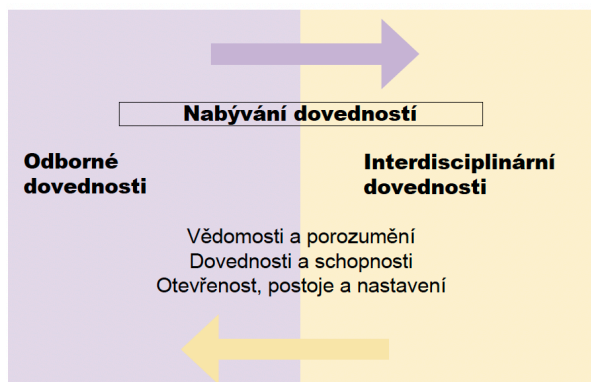
Učební plán 21: rozvoj dovedností

Jednotlivé obory Učebního plánu 21 jsou rozděleny do *oblastí dovedností*. Například obory německý jazyk, anglický jazyk, italský jazyk a francouzský jazyk jsou vždy rozděleny na oblasti «poslech», «mluvení», «psaní», «zaměření na jazyk(y)» a «zaměření na literaturu» (obor německý jazyk) nebo «zaměření na kultury» (obor anglický jazyk, italský jazyk a francouzský jazyk). V rámci každé *oblasti dovedností* jsou definovány různé *dovednosti* a jejich rozvoj. Pro každou dovednost je popsán očekávaný rozvoj vědomostí a schopností na daném stupni v různých úrovních. Tyto *úrovně dovedností* definují, že jsou dovednosti získávány průběžně po určitou dobu.

Rámcový učební plán HSK: struktura a rozvoj dovedností

Rozdělení dovedností, které je potřeba si osvojit, do jednotlivých stupňů a úrovní dovedností v tomto rámcovém plánu chybí. Definování specifických dovedností a odpovídajících obsahů tak, aby je mohli vyučující kurzů HSK připravit pro svou konkrétní výuku, je úkolem jednotlivých organizací nabízejících kurzy HSK.

3 Porozumění učení a výuce

Obrázek 1: Nabývání dovedností (srov. Učební plán 21, kapitola «Porozumění učení a výuce»).

Výuka zaměřená na dovednosti

Výuka rodného jazyka a kultury se v souladu s Učebním plánem 21 řídí podle dovedností a jejich nabývání. Zaměřuje se pak především na to, jaké vědomosti, dovednosti a schopnosti si žáci musejí v jednotlivých oborech a oblastech dovedností osvojit. Dovednosti zahrnují několik aspektů, které se týkají obsahu a procesů: dovednosti, schopnosti a vědomosti, ale také připravenost, vystupování a osobní postoj. Poslední bod zahrnuje kromě *kulturních* aspektů především také dimenze samostatného vzdělávání, kooperace, motivace a ochoty podávat výkony.

Dovednosti, které si mají žáci osvojit, jsou jak odborné, tak mezioborové povahy. Odborné dovednosti se týkají odborných znalostí a s nimi spojených dovedností a schopností. Mezioborové dovednosti ozřejmují takové vědomosti a dovednosti, které hrají důležitou roli pro vzdělávání jako takové. K tomu patří mezilidské, sociální a metodické dovednosti.

Při výuce zaměřené na dovednosti jsou učební obsahy vybírány a didakticko-metodicky koncipovány tak, aby si žáci požadované dovednosti osvojili a upevnili. Na základě Rámcového učebního plánu HSK a učebních pomůcek si vyučující kurzů HSK promyslí, jaké dovednostní cíle lze pomocí odborných obsahů a témat zpracovat. Na základě toho vytvoří studijní prostředí a lekce tak, aby si žáci mohli dané relevantní dovednosti osvojit. Přitom věnují velkou pozornost heterogenní povaze dané skupiny studentů.

Hodnocení zaměřené na dovednosti

K výuce orientované na dovednosti patří kultura zpětné vazby, která se vztahuje k dosažení dovednostních cílů. Konstruktivní zpětná vazba je hlavním znakem kvality výuky a podporuje učení a získávání dovedností. Žáci jsou hodnoceni formativně (v průběhu procesu: podpůrná doporučení, co lze při nejbližší příležitosti vylepšit), souhrnně (na závěr procesu, vytváření bilancí) a také prognosticky (se zaměřením na budoucnost: posouzení, zda existují předpoklady pro úspěšné další studium v další fázi výuky nebo výuky na následujícím stupni).

Od 2. třídy získávají žáci za své výkony a pokroky v rámci výuky HSK

známky. Vyučující schválených kurzů HSK zaznamenávají výslednou známku na konci každého semestru do formuláře svědčení pro každé dítě zvlášť. Odpovědný učitel pravidelné školní výuky na základní škole zanesse tuto známku do vysvědčení curyšské základní školy. Ve školce a v 1. třídě děti známky nedostávají. Vyučující kurzů HSK však mohou rodičům v rámci pohovorů dávat zpětnou vazbu k učebním pokrokům jejich dítěte.

Interdisciplinární dovednosti

Známky poskytují informaci o tom, jaké úrovně požadované dovednosti žák v rámci výuky HSK dosáhl, a jaké jsou jeho pokroky v rámci výuky. Vyučující kurzů HSK mohou do osvědčení zanechat také hodnocení jednotlivých oblastí dovedností. Pro stupně 1 a 2 se jedná o následující: poslech, čtení, mluvení, psaní, zaměření na jazyky, zaměření na literaturu, a také o téma Příroda, člověk, společnost (NMG). Pro stupeň 3 se jedná o následující: poslech, čtení, mluvení, psaní, zaměření na jazyky, zaměření na literaturu, a také témata Příroda a technika (NT) / Ekonomika, práce, hospodaření (WAH) / Prostory, časy, společnosti (RZG) / Náboženství, kultury, etika (RKE).

Důraz je kladen na cíle učebních plánů, které vypracovaly organizace nabízející výuku, nebo které jim poskytla ministerstva školství v jejich *zemích původu*, a má být zaměřen na dovednosti uvedené v tomto Rámcovém učebním plánu. Znamka informuje o odborných výkonech a dovednostech, nikoliv o chování, pečlivosti nebo přesnosti. Pro hodnocení výkonů a udělování známek platí stejná stupnice jako na curyšské základní škole.

Znamka je hodnocením celkového výkonu dítěte, nebo mladistvého v rámci výuky. Není pouze odrazem výkonů v rámci formálních zkoušek, ale zahrnuje také pozorování vyučujícího kurzů HSK, která se týkají odborných výkonů (například ústní vyjadřování, pozorování spojená s procesem učení apod.) v rámci výuky. Takže se nejedná o prostý aritmetický průměr hodnocení jednotlivých zkoušek.

Vyučující kurzů HSK podpoří na vyžádání daného příslušného učitele pravidelné školní výuky na základní škole při hodnocení žáků (především ve vztahu k rozhodnutím o další studijní kariéře).

Domácí úkoly

Domácí úkoly mohou podporovat učební proces tím, že umožňují, aby se žák zabýval probraným učivem i mimo výuku. Děti a mladiství musejí být schopni řešit domácí úkoly bez přímé pomoci rodičů. Může být ale účelné využít jazykové kompetence rodného jazyka rodičů, např. v domácích úkolech zadaných formou rozhovoru či hry. Kromě toho je očekáváno, že se rodiče o výuku dítěte zajímají. To lze podpořit prostřednictvím dobré spolupráce s rodiči například v rámci třídních schůzek nebo návštěvou školy. Při zadávání domácích úkolů zohledňují vyučující kurzů HSK individuální schopnosti a věk žáků. Tím jsou podporovány jejich vlastní výkony a zabraňuje se přetížení dětí.

Učební pomůcky a učební materiály

Učební pomůcky a učební materiály vybírá a poskytuje organizace nabízející kurzy HSK. Přitom jsou zohledněny rozdílné schopnosti učení a dovednostní cíle, ale i specifická situace žáků (znalost dvou nebo více jazyků, zkušenost s migrací). Učební pomůcky napomáhají dosáhnout splnění požadavků Rámcového učebního plánu, protože se jím řídí. Kromě tradičních učebních pomůcek (učebnice, pracovní sešity atd.) musejí být využívána také elektronická média (filmy přístupné online, videokonference, sociální média apod.).

Výběr metody

Vyučující kurzů HSK si mohou při tvorbě kurzu svobodně vybrat metodu výuky, která bude v souladu s didaktickými zásadami a tímto Rámcovým učebním plánem. Vyberou si takovou metodu, která nejlépe odpovídá daným učebním podmínkám, dovednostním cílům a obsahu, žákům, i jim samotným. Vyučující dbají na to, aby bylo použito více výukových metod, jako jsou metoda přímého přenosu, badatelsky zaměřeného učení, plánovací práce, projektové vyučování, skupinové práce apod.

Výběr výukových metod počítá i s tím, že žáci často tvoří heterogenní skupinu: pochází např. z různých tříd nebo škol, jsou různého věku, mají rozdílný biografický původ a různou úroveň znalostí svého prvního a druhého jazyka.

Neutralita výuky

Výuka HSK je politicky a nábožensky neutrální. Vychází z pluralistického vnímání světa a zřídka se jakékoli politické a nacionalistické indoktrinace.

Výuka se zabývá různými výklady historických procesů (srov. kapitola «Didaktické návody ohledně prostorů, časů, společností» v Učebním plánu 21): Historická fakta lze ověřovat. Naproti tomu interpretace těchto fakt závisí na perspektivách, stanoviscích a zájmech.

Jestliže se výuka HSK zabývá náboženstvím, je jejím cílem znalost daného náboženství, nikoli vyznávání určité víry nebo provádění náboženských aktů. Výuka podporuje nezájatost, otevřený postoj a nediskriminační chování vůči náboženstvím a světonázorům (srov. kapitola «Didaktické návody ohledně etiky, náboženství, komunity» v Učebním plánu 21).

Neutralita výuky je například dodržena, jestliže je přehrána národní hymna státu, proběhne diskuse o jejím obsahu a představí se její historické pozadí. Neutralita výuky je naopak porušena, jestliže dochází ke společnému zpěvu národní hymny před začátkem každé vyučovací jednotky, když je jednostranně podporována národní *identita*, a pokud dochází k vědomému budování národní hrdosti.

4 Tematický okruh «Jazyky»

Význam a cíle tohoto tematického okruhu

Standardní varianta a chápání jazyka

Výuka HSK je pokud možno vedena ve spisovné standardní variantě daného jazyka. Tam, kde to ještě není možné, mohou být pro zajištění porozumění využity také varianty dialektů a/nebo německý jazyk. Výuka zohledňuje předpoklady jazykového původu dětí, které se mohou individuálně výrazně lišit a obsahovat také formy dialektů.

Pro možnost meziregionálního využití jazyka, pro přístup k písemnostem a k navázání na písemnou kulturu *země původu* je bezpodmínečně nutná znalost *spisovné varianty jazyka*. Tento cíl sleduje výuka gramatiky, ortografie, ale i zprostředkování forem chápání jazyka a jeho porovnávání, přiměřených věku. Žáci jsou motivačními vzdělávacími postupy stimulováni k přemýšlení o různých aspektech své *rodné řeči* (např. *dialekty* a jejich rozdíly, vývoj jazyka, anglická a jiná přejatá slova, strukturální rozdíly a analogie s německým jazykem a dalšími jazyky vyučovanými ve škole).

Práce na rozšiřování slovní zásoby (vč. ustálených obrátů a větných vzorců apod.) žákům umožňuje vyjadřovat se v různých situacích odpovídajícím způsobem k nejrůznějším tématům.

Žáci se učí používat mluvený a psaný jazyk, a to co nejčastěji v praxi. Vyučující kurzů HSK přitom zohledňují návrhy i aktuální podněty žáků. Prohlubují jejich zájem o *spisovnou formu* jejich *rodné řeči* kreativním zacházením s vybranými literárními texty, ale i s autentickými, motivujícími texty v konvenčních a nových médiích.

Heterogenita

Výuka zohledňuje skutečnost, že dovednosti žáků kurzů HSK, které se týkají jejich rodného jazyka, mohou být velmi nesourodé. To se týká např. mluveného projevu, rozsahu slovní zásoby, znalosti *spisovné varianty rodné řeči*, zkušeností se čtením a psaním, gramatických a ortografických dovedností. Aby bylo možné s touto heterogenitou adekvátně pracovat, diferencuje, resp. individualizuje vyučující výuku a požadavky podle možností.

Srovnávání jazyků

Děti a mladiství rozšiřují svou schopnost porozumění jazyku a své jazykové povědomí tak, že porovnávají v závislosti na svých jazykových schopnostech svou *rodnou řeč* s německým jazykem a případně s cizími jazyky, které se učí ve škole. Porozumění analogiím a rozdílům mezi *rodnou řečí* a německým jazykem, resp. jinými jazyky vyučovanými nebo využívanými ve škole, jim pomáhá v orientaci a dodává jim jistotu. Velmi plodné jsou především projekty zaměřené na srovnávání jazyků, které jsou realizovány ve spolupráci s učiteli pravidelné školní výuky na základní škole.

Multidisciplinární a odborné jazykové kompetence

Žáci si v rámci své *rodné řeči* nerozšiřují pouze základní komunikační schopnosti, které znají z každodenního života, ale získávají také multidisciplinární a odborné jazykové kompetence, které jsou rozhodující pro různé druhy textů a pro kognitivní učení ve škole. Multidisciplinární jazykové kompetence umožňují porozumění a formulaci komplexních i abstraktních obsahů, rozpoznání kauzálních souvislostí nebo strukturování vlastních textů. Odborné jazykové kompetence zahrnují odbornou terminologii, koncepty a formulace, kterými se vyznačují určité obory.

Psaní

Děti a mladiství se na základní škole naučí německý jazyk psaný latinkou. Ve výuce HSK se žáci naučí i písmo svého *rodného jazyka*. Bude-li zde probíhat výuka zcela rozdílného písma, probíhají oba procesy osvojování nezávisle na sobě a nemusí být vzájemně koordinovány. Naopak, bude-li vyučováno psaní latinkou, řeckou abecedou nebo cyrilicí, musí vyučující kurzu HSK využít i znalosti německé gramatiky, aby zamezil případným zmatkům v procesu učení. Vyučující kurzu HSK by měl znát odlišnosti německé abecedy a měl by být schopen tyto odchylky adekvátně vysvětlit. Bude-li výuka obou jazyků probíhat současně (bilingvní osvojování gramatiky), informuje se vyučující kurzů HSK o míře a způsobech osvojování si gramatiky dětí, kterých se problematika týká, v pravidelné školní výuce na základní škole. Podle možností se spojí s příslušným učitelem pravidelné školní výuky na základní škole.

Didaktika vícejazyčnosti

V rámci výuky HSK, ale i v rámci výuky jazyků na základní škole, není cílem dosažení dokonalého *zvládnutí dvou nebo více jazyků*, ale zaměření na výuku, která vede k *funkční vícejazyčnosti*. V kapitole «Jazyky» didaktických pokynů Učebního plánu 21 je uvedeno, co je tím myšleno: «*Funkční vícejazyčnost* se snaží o získání rozmanitého, dynamického repertoáru rozdílně rozvinutých dovedností v rámci různých oblastí dovedností, příp. jazyků, aby bylo možné dosáhnout úspěšné komunikace v různých situacích. Žáci se při studiu jazyků opírají o již získané vědomosti a rozšiřují tak efektivně svůj vícejazyčný repertoár».

Vícejazyčný repertoár sestává ze dvou nebo více jazyků, které jsou v rámci různých domén (např. škola, volný čas, rodina) různě rozvinuté a jsou využívány v závislosti na komunikačním partnerovi nebo kontextu. Často je jeden jazyk dominantní a žáci ho využívají kvalifikovaněji, raději a častěji než další jazyk(y). Tato dominance se může časem změnit. V mnoha případech je do začátku školní docházky dominantním jazykem rodný jazyk nebo jazyk, kterým se v rodině hovoří. Naproti tomu německý jazyk si během školní docházky postupně získává významnější postavení a může se stát i jazykem dominantním. Vícejazyční jedinci zpravidla mezi svými jazyky a jazykovými doménami striktně nerozlišují, ale opírají se o svůj kompletní jazykový repertoár a využívají své jazyky strategicky a flexibilně.

«Míchání jazyků», které lze často pozorovat mezi *rodnou řečí*a (švýcarskou) němčinou, by nemělo být kategoricky potlačováno a zakazováno. Odpovídá totiž situaci, kdy jedinec vyrůstá mezi dvěma jazyky, a může být v určitých případech přínosné (např. pomoc při porozumění, překlenutí nedostatků, hravé aktivity) (viz svazek «Práce s dialektem a spisovným jazykem» z řady materiálů pro výuku rodného jazyka, centra IPE, Vysoké školy pedagogické v Curychu).

Oblasti dovedností

Úvod k oblastem dovedností

Následující oblasti dovedností a dovednosti pocházejí z Učebního plánu 21. Formulace se samozřejmě vztahují na dovednosti v *rodné řeči*.

Definice specifických dovedností a odpovídajících obsahů (rozdělení podle cyklů a úrovní dovedností) je úlohou jednotlivých organizací nabízejících kurzy HSK.

Poslech

- Žáci jsou schopni získat z poslechových materiálů důležité informace.
- Žáci jsou schopni sledovat konverzaci a prokázat svou pozornost.
- Žáci jsou schopni získat z mluveného projevu potřebné informace.

Mluvení

- Žáci jsou schopni adekvátně využívat svou řečovou motoriku, artikulaci a intonaci. Jsou schopni aktivovat svou produktivní slovní zásobu a větné vzorce, aby se odpovídajícím způsobem vyjadřovali plynule; stále více pak také ve *spisovné formě své rodné řeči*.
- Žáci jsou schopni aktivní účasti na dialogu a dialog také iniciovat.
- Žáci jsou schopni vyjádřit se v rámci monologu adekvátně a srozumitelně (např. prezentovat referát, recitovat báseň, ...).
- Žáci jsou schopni reflektovat své vyjadřování, chování v rámci prezentace a rozhovoru.

Čtení

- Žáci disponují základními schopnostmi čtení ve své *rodné řeči*.
- Žáci jsou schopni získat z věcných textů, odpovídajících jejich věku a předpokladům, důležité informace.
- Žáci jsou schopni číst a debatovat o literárních textech, odpovídajících jejich věku a předpokladům, a vytvářet si vlastní strategie čtení.
- Žáci jsou schopni reflektovat své zvyky a zájmy týkající se čtení.

Psaní

- Žáci se umí písemně vyjádřit ve své *rodné řeči* v takové formě, která odpovídá jejich věku a předpokladům. K tomu patří také zvyšující se jistota při psaní spisovnou formou. Disponují například širokým repertoárem větných vzorců a dostatečně bohatou slovní zásobou.
- Žáci znají různorodé textové vzory a umí je s ohledem na strukturu, obsah, jazyk a formu použít adekvátně v souladu s cílem své textové produkce.
- Žáci jsou schopni na základě pokynů, návodů a vzorů odpovídajících jejich věku vytvořit srozumitelné a smysluplné texty.
- Žáci jsou schopni v souladu se svým věkem a svými předpoklady formulovat své texty v co nejsprávnější podobě spisovného jazyce.
- Žáci jsou schopni přemýšlet o procesu psaní a o jeho výsledcích a hodnotit jeho kvalitu.

Zaměřeno na jazyk(y)

- Žáci za pomoci vhodných otázek a úloh přemýšlí o své *rodné řeči* (např. gramatické rody, tvorba plurálu a časů, *dialekty*, historie apod.). V tom jim pomáhá srovnávání s německým jazykem, případně jiným jazykem vyučovaným nebo používaným ve škole. Díky tomu jsou schopni definovat a rozpoznat specifika své *rodné řeči* (*jazykové povědomí/language awareness*).
- Žáci jsou schopni zkoumat využití a působení jazyka.
- Žáci disponují znalostmi ortografie a gramatiky, které si osvojili a procvičili v průběhu školních let.

Zaměřeno na literaturu

- Žáci znají literární texty pocházející z jejich *původní kultury* a odpovídající jejich věku (dětské říkanky, texty písní, prózu, básně, ústní vyprávění apod.).
- Žáci umí diskutovat o těchto textech a o porozumění jejich obsahu.
- Žáci disponují znalostmi literatury své *původní kultury* (historie, významné osobnosti apod.)
- Žáci jsou schopni vytvářet porovnání příbuzných textů z různých jazyků a *kultur*.
- Žáci jsou si vědomi toho, že jsou literární texty z pohledu obsahu, formy a jazyka vystavěny vědomě tak, aby dosáhly estetického účinku, a jsou schopni tuto skutečnost rozpoznat a reflektovat. Znají základní znaky žánrů a literárních druhů.

5 Tematický okruh «Příroda, člověk, společnost»

Úvod

Tematický okruh Příroda, člověk, společnost (NMG) zahrnuje také čtyři věcné obsahy Příroda a technika (NT), Hospodářství, práce, hospodaření (WAH), Prostory, časy, společnosti (RZG), Náboženství, kultury, etika (RKE). Na prvním a druhém stupni jsou tyto čtyři rozdílné věcné obsahy shrnuty do jednoho tematického okruhu. Pod pojmem Příroda, člověk, společnost je proto označen celý tematický okruh od prvního do třetího stupně, ale i odborný učební plán prvního a druhého stupně. Na třetím stupni jsou však čtyři zmíněné obory vnímány jako jednotlivé specificky zaměřené tematické okruhy.

Význam a cíle tohoto tematického okruhu

Žáci si rozšiřují své dovednosti v soužití, které respektuje jedince rozdílného *kulturního* pozadí, v dosahování kompromisů a ve smírném řešení konfliktů. K těmto *interkulturním kompetencím* přispívá nezaujaté a reflektující srovnávání ať už mezi různými zeměmi původu, *dialekty*, jazyky a náboženstvími, nebo mezi *zeměmi původu* a Švýcarskem, nebo mezi *zeměmi původu* a jinými zeměmi. Výuka podporuje otevřený, tolerantní postoj. Přitom se vyhýbá stereotypizaci nebo diskriminaci prostřednictvím porovnávání. Například určité dítě nesmí být vnímáno jako zástupce určitého náboženství, etnika nebo jazyka.

Žáci se v rámci výuky HSK setkávají s tím, že hovoří dvěma *nebo několika jazyky* a současně jsou v kontaktu s dětmi nebo mladistvými z přistěhovaleckých nebo *vícejazyčných* rodin. V rámci skupiny je spojuje stejná *rodná řač*. Rozdílné jsou jejich osobní zkušenosti a jejich vztah k *zemím původu*. Výuka zohledňuje rozdíly v rámci stejné země původu týkající se náboženské příslušnosti, světonázoru, sociálního statusu, jazyka (varianty dialektů, *vícejazyčnost*) a lokální geografie.

Výuka tematizuje švýcarské hodnoty a hodnoty *zemí původu*. Tím, že si žáci uvědomují společné znaky a rozdíly, ujasňují si své vlastní světonázory ve vztahu k rozmanitosti. Tento proces podporuje rozvoj vlastní osobnosti, do které jsou integrovány různé referenční rámce. Zároveň posiluje sebevědomí žáků.

Výuka se zabývá odbornými tématy a prohlubuje znalosti o různých *kulturách*. Na základě konkrétních podnětů může docházet k vytváření vzájemných vazeb a srovnávání.

Výuka reflektuje zkušenosti, které vznikají ve spojení s emigrací a imigrací, a které se týkají každodenního soužití v *interkulturní* společnosti.

Žáci se v ukázkových úryvcích seznámí s historií a geografii *zemí původu*. Vytvářejí si souvislosti se současným životem v *zemích původu* a ve Švýcarsku.

V rámci odborné výuky se žáci učí nové pojmy, které jsou pro ně základními vědomostními stavebními kameny, a které zároveň vedou k rozšíření jejich jazykových kompetencí. Od vyučujícího se očekává vysoké jazykové povědomí, aby byl schopen cíleně a explicitně představit jazykové prostředky a odbornou terminologii potřebnou pro danou výuku a umožnit žákům si ji osvojit.

Oblasti dovedností

Úvod k oblastem dovedností

Následující dovednosti byly zaměřeny speciálně na výuku HSK a byly podle toho také formulovány. Tím je zaručeno, že se lze věnovat zvláštnostem výuky HSK. Základní obecné zásady lze najít analogicky také ve formulaci dovedností v Učebním plánu 21. V následujícím seznamu jsou specifické implementace ve výuce HSK spojeny s korespondujícími popisy dovedností Učebního plánu 21. Přesto je ale účelná další konfrontace s oborem Příroda, člověk, společnost (NMG, stupně 1 a 2) a pro 3. stupeň s obory Náboženství, kultury, etika (RKE), Prostory, časy, společnosti (RZG), Hospodářství, práce, hospodaření (WAH) a Příroda a technika (NT), které pocházejí z Učebního plánu 21. Obdobně jako v případě jazyků musejí žáci tyto dovednosti ovládat na konci povinné školní docházky.

Příroda, člověk, společnost – Náboženství, kultury, etika

- Žáci umí naslouchat ostatním, jsou schopni vnímat pocity a empaticky reagovat. Stále znovu přezkoumávají a hodnotí obraz, který si udělali sami o sobě a o ostatních jedincích.

Spojení s Učebním plánem 21

NMG.10: «Společenství a společnost – utváření soužití a zapojení se do něj»

RKE.5: «Já a společenství – utváření života a soužití»

- Fundovaně se zabývají *životními realitami* ve svých *zemích původu* a ve Švýcarsku a rozvíjejí v sobě k této otázce otevřený postoj. Umí reflektovat pocity sounáležitosti k různým *životním realitám* a integrovat je do své osobnosti.
Jsou schopni konstruktivně přistupovat k rozdílům v pojetí loajality.
- Žáci si uvědomují, že mezilidském soužití není možné bez vzájemné ohleduplnosti a dodržování pravidel. Jsou si ale také vědomi, že se taková pravidla zakládají na hodnotách a normách, které jsou proměnlivé a mohou se změnit.
- Umí pochopit, že odpovědi na celou řadu zásadních otázek závisejí na osobních hodnotách a světonázoru. Znají důležitá měřítka hodnot a tradice *zemí původu* a Švýcarska a reflektují, na čem tyto osobní hodnoty a světonázor závisí. Znají důležitá měřítka hodnot a tradice *zemí původu* a Švýcarska a reflektují je.
- Umí pojmenovat vlastní a cizí pocity a hovořit o nových výzvách. Základní znalosti o duchovních, duševních a tělesných procesech a odpovídající slovní zásoba v *rodné řeči* jim pomáhají v hlubším porozumění sobě sama, svému okolí a v lepší orientaci ve vlastním životě. Znají potřebné pojmy, které jim umožňují hovořit o vlastním vnímání, potřebách a požadavcích.

Spojení s Učebním plánem 21

NMG.11: «Zkoumání a reflexe základních zkušeností, hodnot a norem»

RKE.1: «Reflexe základních existenčních zkušeností»

RKE.2: «Ujasnění hodnot a norem, převzetí odpovědnosti za svá rozhodnutí»

- Díky vědomé konfrontaci s mnoha zkušenostmi z prostředí rodiny, přátel, školy, *zemí původu*, vlastního etnika a náboženských institucí získávají náhled do rozmanitosti sociálních souvislostí a interakcí. Chápu, že jedinec je jako součást společenství daným společenstvím ovlivňován a současně to, že jedinec ovlivňuje společnost.
- Jsou seznámeni se svými *zeměmi původu*. S příslušníky různých sociálních skupin v *zemích původu* a ve Švýcarsku jednají co nejvíce nestranně. Přitom se snaží o pochopení pro jejich světonázory a styl života. Umí rozpoznat cizí a vlastní předsudky a konstruktivně s nimi pracovat.

Spojení s Učebním plánem 21

NMG.12: «Poznávání náboženství a světonázorů»

RKE.3: «Rozpoznání stop a vlivu náboženství v kultuře a společnosti»

RKE.4.4: «Zamýšlení se nad náboženstvím a světonázory»

Příroda, člověk, společnost – Prostory, časy, společnosti

- Informace o geografii, hospodářství a ekologii rozšiřují znalosti o *zemích původu*. Odpovídající základní orientační vědomosti jim pomáhají nahlížet na ně komplexně. Jsou schopni uspořádávat a posuzovat informace z různých zdrojů. To jim pomáhá také v orientaci v *zemích původu*.
- Žáci jsou schopni rozpoznat, že lidé ovlivňují vývoj svým cítěním, myšlením a svými činy. Zabývají se regionálními, národními a globálními problémy a vnímají jejich dopady na své bezprostřední okolí.

Spojení s Učebním plánem 21

NMG.7: «Určování a porovnávání způsobů života a životních prostorů lidí»

RZG.2: «Charakteristika způsobů života a životních prostorů»

RZG.3: «Analýza vztahu člověka a životního prostředí»

- Prostřednictvím vlastního zkoumání a s pomocí obrázků, map a jiných médií (např. webové stránky v *rodném jazyce*) získávají díky reflexi a porovnávání se Švýcarskem diferencovaný obraz o svých *zemích původu*.

Spojení s Učebním plánem 21

NMG.8: «Lidé využívají prostory – orientace a spoluutváření»

RZG.4: «Orientace v prostorech»

- Žáci znají a váží si jak současného, tak historického kulturního dědictví svých *zemí původu*.
- Na základě elementárních orientačních znalostí jsou schopni klasifikovat události, vývoje a sdělení z historie a přítomnosti *zemí původu*. Historie migrace při tom hraje důležitou roli.
- Na základě vybraných příkladů jsou schopni rozpoznat, že je každé líčení subjektivní a obsahuje hodnocení. Chápu, že na základě svého historického pozadí mohou lépe chápat různá stanoviska a zájmy.

Spojení s Učebním plánem 21

NMG.9: «Chápání času, trvání a změny – rozlišování historie a příběhů»

RZG.6: «Vysvětlení světových dějinných kontinuit a převratů»

RZG.7: «Analýza a využití historické kultury»

- Znalí možnosti, jak se společensky angažovat, a jak ovlivňovat a sdílet zodpovědnost za současný a budoucí vývoj.
- Znalí základní lidská práva, včetně práv dětí, a řídí se jimi.

Spojení s Učebním plánem 21

NMG.10: «Společenství a společnost – utváření soužití a zapojení se do něj»

RZG.8: «Porozumění demokracii a lidským právům a zasazování se o ně»

**Příroda, člověk, společnost –
hospodářství, práce,
hospodaření**

- Žáci se zabývají formami života a práce v *zemích původu* a jsou schopni se porovnat se situací ve Švýcarsku.
- Mají vhled do souvislostí mezi politikou, hospodářstvím a *kulturou*.

Spojení s Učebním plánem 21

NMG.6: «Práce, produkce, konzum – vývoj situací»

WAH.1: «Zkoumání výrobních a pracovních prostředí»

WAH.3: «Utváření konzumu»

**Příroda, člověk, společnost –
příroda a technika**

- Žáci jsou schopni posoudit vzájemné působení přírody, techniky a lidí ve smyslu univerzálně platných zákonitostí.
- Exemplárně se zabývají tématy ohledně přírody a techniky a rozšiřují si potřebnou slovní zásobu ve své *rodné řeči*.

Spojení s Učebním plánem 21

NMG.2: «Zkoumání a zachování zvířat, rostlin a životního prostředí»

NMG.5: «Vývoj, posouzení a aplikace technického vývoje a implementace»

NT.1: «Porozumění podstatě a významu přírodních věd a techniky»

6 K výuce na jednotlivých stupních

Obrázek 2: Přístupy a obory zaměřené vývoj
(srov. Učební plán 21, kapitola «Zaměření 1. stupně» resp. «Zaměření 2. stupně»).

Jak je popsáno v kapitole 2.3, Rámcový učební plán HSK se liší od Učebního plánu 21 tím, že v Rámcovém učebním plánu nejsou jednotlivé dovednosti, které je třeba získat, rozděleny na jednotlivé stupně a úrovně dovedností. Za definici dovedností specifických pro jednotlivé stupně a odpovídajících obsahů jsou zodpovědné organizace nabízející kurzy HSK. Následující obsah považujeme za základní úvahy o jednotlivých stupních.

Na většině dovedností se pracuje po dobu všech tří stupňů, které tak neustále „spirálovitě“ narůstají. Práce na některých dovednostech však nezačíná se začátkem 1. stupně ale až později, protože pro jejich získání musí být splněny určité předpoklady ve vývoji a vzdělávání dětí. Osvojování jiných dovedností může být naopak ukončeno ještě před koncem 3. stupně.

Stupeň 1

Na 1. stupni se výuka silně zaměřuje na vývoj dětí a je především ze začátku organizována a utvářena mezioborově. Velký význam zde mají hry. Aby bylo možné tomuto směřování vyhovět, je v Učebním plánu 21 uvedeno devět přístupů orientovaných na vývoj, jak lze navázat na vývoj a učení dítěte na 1. stupni.

Děti ve školce se učí pomocí smyslových zážitků a aktivního jednání samy nebo nápodobou. Znalosti o jednotlivých jevech vždy získávají v souvislostech. To, co se naučí náhodně nebo samostatně, jsou schopny s pomocí vyučujícího vyjádřit v pojmech a proměnit v explicitní vědomosti. Když například skočí ze schodu, naučí se při tom pojem „schod“, ale také techniku skákání a poznají pocit strachu nebo úspěchu. Výuka také odpovídajícím způsobem vychází z každodenních zážitků dětí a vytváří situace pro vlastní rozhodování a zkušenosti.

Výuka nabízí zážitky, při kterých se děti naučí vyjadřovat se o obrazech a představách slovy a větami. Podpora slovní zásoby zohledňuje kromě *životní reality* dětí také funkční slova spojená s orientací v prostoru (kde, za, přes apod.) a s logickými vztahy (více, méně, stejně apod.).

Výuka seznamuje děti hravým způsobem se světem obrázkových knížek a textů. Děti se učí, že symboly, znaky a piktogramy z jejich každodenního života mají význam.

Děti se učí rozeznávat psané texty a funkci písma. Učí se cíleně a kontrolovaně zacházet s různými psacími potřebami. V závislosti na svých individuálních předpokladech začínají číst a psát.

Pro děti prvních a druhých tříd jsou výchozím bodem každodenní a osobní zkušenosti v rámci rodiny, ze *zemí původu* a ze Švýcarska. Vazby na rodinu a soulad s jejími hodnotami jsou v tomto věku ještě velmi silné.

V rámci výuky jsou podporovány všechny jazykové oblasti: Poslech a mluvení, čtení a psaní, zaměření na jazyk(y), zaměření na literaturu. Zde se využívají především hravé formy učení, částečně ale také systematický a cílený trénink. Úvod do čtení a psaní se opírá o gramotnost v německém jazyce. Lze výrazně doporučit koordinaci postupů mezi vyučujícím kurzů HSK a učitelem pravidelné školní výuky na základní škole. Pokud je to účelné, použije vyučující kurzu HSK srovnání s německou abecedou, aby se vyhnul nedorozumění.

Stupeň 2

Pro děti na druhém stupni má velký význam skupina vrstevníků. Rozvíjí se u nich přirozený zájem o různé životní styly a *životní reality*, se kterými přicházejí do kontaktu. Ke svému okolí (rodina, škola) mají obvykle pozitivní vztah a nezpochybňují ho. Jsou zpravidla nestranné, otevřené, spontánní vůči své a jiným *kulturám* a zajímají se o vztahy a vazby na svou rodinu v *zemích původu*.

V rámci výuky jsou podporovány všechny jazykové oblasti - poslech a mluvení, čtení a psaní, zaměření na jazyk(y), zaměření na literaturu. Zvláštní důraz je kladen na rozvoj dovedností spojených s náročnými a komplexními jazykovými rejstříky.

Stupeň 3

Na 3. stupni se mladiství stále více kriticky zabývají vlastními hodnotami a hodnotami svého okolí. V důsledku toho se za určitých okolností odklánějí od hodnot a norem svých předků, nebo je naopak idealizují. Často si také kladou otázku ohledně významu výuky HSK.

Vyučující kurzu HSK chápe tento zlom, zabývá se jím a kriticky zakomponovává do výuky různé (životní) modely. Pomáhá tak mladistvým v orientaci, rozvoji osobnosti a v hledání vlastní cesty. Podporuje mladistvé především v integraci jejich rozmanitých zkušeností, představ o hodnotách a sounáležitosti do jejich životů.

Výuka zohledňuje individuální schopnosti a znalosti mladistvých. Žáci jsou podporováni v tom, aby do výuky vnášeli své specifické *interkulturní* a *kulturní* znalosti, a to nejen ve výuce HSK, ale také ve výuce na základní škole a mimo ni.

Ve výuce hrají důležitou roli ústní a písemná komunikace, zkoumání jazyka a mediální výchova. Mladistvým se dostává příležitostí, využít získané dovednosti v různých jazycích (*rodná řeč*, německý, francouzský, anglický jazyk), hledat analogie a propojovat své vědomosti. Tak mohou rozšiřovat své jazykové dovednosti a samostatnost.

Výuka podporuje mladistvé ve vytváření dobré profesní perspektivy a v jejich integraci do pracovního života a švýcarské společnosti. Především je podporuje ve vnímání *dvojazyčnosti nebo vícejazyčnosti* a interkulturních dovedností jako dodatečných zdrojů, ale i v jejich využití.

7 Glosář

Následující vysvětlivky dávají návod, jak porozumět pojmům v tomto textu. Kde není uvedeno jinak, zakládají se následující vysvětlivky na *Rámcovém učebním plánu pro rodný jazyk a kulturu* Ředitelství vzdělávání kantonu Curych, jakož i na publikaci *Výuka v rodném jazyce*, kterou vydal generální sekretariát EDK.

Bilingvismus

→ Viz *Druhý jazyk*.

Dialekt

Dialekt, nebo nářečí, je místní nebo regionální varianta spisovného jazyka (např. německého jazyka) nebo regionální jazyky (např. švýcarská němčina).

Může se výrazně, nebo méně výrazně, odlišovat od dané *spisovné varianty rodné řeči* a částečně fungovat jako *lokální jazyk* určitého regionu.

První jazyk (L1), rodná řeč

První jazyk je první socializační jazyk, tedy jazyk, jenž se dítě z chronologického hlediska naučí jako první. Běžně se používá termín «*mateřský jazyk*». Mnoho dětí se naučí jako první nejen jeden, ale dva nebo více jazyků najednou. V takových případech, kdy má dítě více prvních jazyků, mluvíme o simultánním bilingvizmu. První jazyk může v průběhu života zůstat dominantním jazykem, může ale také částečně ztratit na významu především tehdy, pokud neodpovídá jazyku výuky a *lokálnímu jazyku* místa pobytu dané osoby.

Rodná řeč je takový jazyk nebo dialekt, který je lokální nebo *spisovnou variantou* jazyka v zemi nebo regionu původu dané osoby. Jestliže osoba spadá do druhé nebo třetí generace přistěhovaleckých rodin, nemusí být její rodná řeč nutně prvním jazykem.

Odborný jazyk

Odborný jazyk je variantou *spisovné podoby rodné řeči*, která se vyznačuje specifickou slovní zásobou.

Cizí jazyk

Cizí jazyk je jazyk, který se naučíme dodatečně k prvnímu jazyku, a mimo místo, kde je tento jazyk *lokálním jazykem*. Tím se cizí jazyk liší od druhého jazyku, který je získán v zemi cílového jazyka. Určité cizí jazyky jsou zpravidla vyučovány ve škole. Na veřejných školách švýcarských kantonů se nejčastěji vyučují oficiální jazyky jiných částí země, a také angličtina.

Funkční vícejazyčnost

Jako funkční vícejazyčnost je označována schopnost osoby, komunikovat ve více jazycích způsobem, který odpovídá situaci a potřebám. Tento druh jazykové kompetence se liší od vyvážené symetrické *vícejazyčnosti*. Hodnocením funkční *vícejazyčnosti* uznáváme, že existují různé základní dovednosti jazykových kompetencí, které jsou rozvinuty v různé míře. Proto není vždy nutné, dosáhnout v každé základní dovednosti nejvyšší úrovně. Často stačí pro uspokojení vlastních potřeb ovládat pouze určité dovednosti a umět je funkčně využít. Dosažení funkční *vícejazyčnosti* je jedním z cílů veřejného školství.

Země původu, stát původu

Zeměmi původu jsou myšleny ty státy, ve kterých jedinec, nebo osoba, která je za něj zodpovědná (nebo další příbuzní) dříve žili nebo stále žijí. Lidé mohou mít ke svým zemím původu různě intenzivní vztah, což může souviset například s tím, do které generace přistěhovaleckých rodin spadají.

Spisovný jazyk

→ Viz spisovná podoba rodné řeči.

Identita, bikulturní / plurikulturní identita

Pod pojmem (individuální) identita rozumíme výjimečnost člověka a vnímání svého vlastního já jako samostatného individua. Identita není neměnná, ale naopak je dynamická a vyvíjí se. Vytváří se v závislosti na sociální interakci, především pak prostřednictvím jazyka. Bikulturní / plurikulturní identitou se rozumí subjektivní pocit, kdy jedinec náleží ke dvěma (nebo více) rozdílným kolektivům zároveň, a ztotožňuje se s částí jejich hodnot a postojů.

Integrace

Pod pojmem integrace se rozumí proces, ve kterém dosáhnou osoby a skupiny s rozdílným sociálním, *kulturním* a jazykovým pozadím rovnoprávného sociálního a politického postavení ve společnosti a jsou respektováni i přes různé jazykové a *kulturní* pozadí.

Dovednosti

Definice «dovedností» v kapitole «základy» Učebního plánu 21 se zakládá na vysvětlení Franze E. Weinerta. Podle něj zahrnují dovednosti «několik aspektů souvisejících s obsahem a procesem: dovednosti, schopnosti a vědomosti, ale také otevřenost, postoje a nastavení. [...] Aspekty dovedností jsou jak odborné, tak mezioborové povahy. Odborné dovednosti popisují odborné znalosti a s nimi spojené dovednosti a schopnosti. Mezioborovými dovednostmi se rozumí znalosti a schopnosti, které hrají nezávisle na oboru důležitou roli při učení ve škole a mimo ni. K tomu patří osobní, sociální a metodické dovednosti.»

Kultura

Kultura je z pohledu tohoto Rámcového učebnímu plánu nazírána jako souhrn jedinečných, duševních, materiálních a emocionálních aspektů, kterými se vyznačuje určitá společnost nebo etnická skupina. To se netýká jen umění a literatury, ale také podob života, základních lidských práv, hodnotových systémů, tradic a duchovních směrů. Individua nelze redukovat pouze na jejich kulturu nebo etnickou skupinu. Nemusí mít hned automaticky určité rysy, vlastnosti nebo způsob chování jen proto, že patří k určité kultuře. Kultura jednotlivých společností nebo etnických skupin navíc není ani homogenní ani neměnná, a už vůbec ne uzavřená. Píše dochází k tomu, že kulturní praxe generuje stále nové významy a propojuje různé kulturní zvyky.

Životní realita

Rámcový učební plán vnímá životní realitu jako celek všech věcí, událostí a skutečností, se kterými jsou lidé ve svém životě konfrontováni. Životní realita je jen zlomkem světa jako celku závislá na individuální životní situaci. Rámcový učební plán nerozlišuje striktně mezi životní realitou a *kulturou*, ale zdůrazňuje spíše vztah jednotlivce k vlastní situaci, ke svému vlastnímu jednání a k jazykům.

Lokální jazyk

Lokální jazyk je jazykem, kterým komunikuje většina obyvatel určitého místa. V případě Švýcarska jsou lokálními jazyky buď *dialekty* švýcarské němčiny nebo francouzský, italský a rétorománský jazyk.

Vícejazyčnost

Pojem vícejazyčnost označuje fenomén existence tří nebo více jazykových dovedností. Může se vztahovat nejen na jednotlivce, ale i na celou společnost. Ve Švýcarsku se tak občas popisuje fenomén, že se zde mluví čtyřmi úředními jazyky. V tomto Rámcovém učebním plánu je jedinec označen jako vícejazyčný, pokud aktivně nebo pasivně ovládá tři nebo více jazyků – nezávisle na osobním vztahu k těmto jazykům (*první jazyk*, *druhý jazyk*, *rodná řeč*, *cizí jazyk*). V tomto smyslu je vícejazyčné např. dítě, které mluví německy (*první jazyk*) a k tomu ovládá ještě dva *cizí jazyky*.

→ Viz také *dvojazyčnost* nebo *vícejazyčnost*.

Mateřský jazyk

Mateřským jazykem je míněna první osvojená řeč, tedy *první jazyk*. Tento pojem je ovšem nepřesný, protože vychází z toho, že rozhodujícím elementem pro osvojení jazyka je pouze matka dítěte. Rámcový učební plán proto používá spíše výraz *první jazyk*.

Jazykové povědomí (Language Awareness)

Jazykové povědomí (neboli Language Awareness) se vztahuje k explicitním znalostem o jazyku, k vědomému vnímání jazyka, ale i k senzibilizaci ohledně použití jazyka a jeho osvojení. K tomu patří metajazyková komunikace, např. prostřednictvím jazykové separace nebo míchání jazyků a porovnávání jazyků, např. mezi *prvním a druhým jazykem*, nebo spisovnou variantou jazyka a

dialektem. Pedagogické cíle jazykového povědomí jsou mimo jiné zvědavost a zájem o jazyk(y), pozorování a uznání jazykové rozmanitosti (v rámci třídy, v rámci společnosti), ale i nazírání na jazyk a interakci z více perspektiv.

Spisovná varianta rodné řeči

Spisovná varianta *rodné řeči* je normovaná, ve slovnících a pravidlech pravopisu kodifikovaná a závazná verze jazyka. Tato varianta je občas také nazývána jazykem písma a literatury a odlišuje se od *dialektů*. Jestliže jedinec v určitých (např. oficiálních) situacích používá spisovnou variantu jazyka, ale v běžném životě jinak mluví *dialektem*, jedná se o diglosii. Ovládnutí spisovné varianty jazyka je hlavním cílem jazykově-didaktických snah veřejného školství a výuky HSK.

Interkulturní dovednosti, interkulturní učení

Interkulturní dovednosti jsou schopnosti, které umožňují úspěšně jednat s lidmi z jiných kulturních kruhů. Mohou se rozvinout díky interkulturní výuce a tomuto procesu mohou pomoci zkušenosti s různými životními realitami.

Druhý jazyk (L2)

Druhý jazyk je jazyk, který se naučíme v chronologickém smyslu jako druhou řeč. U osob s migračním pozadím je to často ten jazyk, který jim umožňuje účastnit se společenského života a psané kultury místního jazykového společenství, např. německý jazyk v německojazyčném Švýcarsku. Druhý jazyk se odlišuje od cizích jazyků tím, že jeho osvojení je často nezbytné pro zvládnutí úkonů každodenního života. Jestliže osoby spadají již do druhé nebo třetí generace přistěhovaleckých rodin, může se stát, že se *lokální jazyk* stane *prvním jazykem* a *rodná řeč* jazykem druhým, příp. se L2 může v průběhu školní docházky stát dominantním jazykem.

Osvojení si druhého jazyka

Výuka jazyků rozlišuje mezi osvojováním si druhého jazyka a *cizího jazyka*. Osvojí-li si osoba druhý jazyk v regionu, ve kterém se daný jazyk využívá jako *jazyk lokální*, jedná se o osvojení druhého jazyka. Výukou takového jazyka se zabývá samostatná didaktika, která se liší od didaktiky výuky *prvního jazyka* a *cizího jazyka*.

Dvojazyčnost nebo vícejazyčnost

V nejširším smyslu slova je dvojazyčný nebo vícejazyčný ten, kdo disponuje aktivními nebo pasivními dovednostmi ve dvou nebo více jazycích. V tomto Rámcovém učebním plánu se ale pracuje s užší definicí: Osoby jsou zde označovány jako dvojazyčné nebo vícejazyčné pouze v případě, že hovoří německým jazykem a jedním nebo více neněmeckými *rodnými jazyky*.

8 Přílohy

Příloha I: Rámcové podmínky v curyšském kantonu

Tato příloha zprostředkovává přehled o mezikantonálních a právních základech výuky HSK. Níže popisuje Školský úřad v Curychu praxi (řízení, organizaci, spolupráci), která se v kantonu vyvinula na základě právních podmínek.

Mezikantonální ustanovení

Konference kantonálních ředitelů pro veřejné školství (EDK) se opakovaně vyjádřila k výuce HSK. Ve svém «Doporučení ke vzdělání cizojazyčně mluvících dětí» z 24. října 1991 znovu potvrzují základní právo *dětí s migračním pozadím* «pěstovat kulturu a řeč rodné země». Níže jsou popsána jednotlivá doporučení EDK určená osobám zodpovídajícím za výuku HSK v příslušných kantonech a městech:

- podpora vhodné formy výuky HSK a podle možností integrace nejméně dvou výukových lekcí do povinné výuky týdně,
- poskytnutí potřebného školního vybavení zdarma
- podpora spolupráce mezi učiteli základních škol a vyučujícími kurzů HSK,
- zavedení docházky na kurzy HSK a hodnocení výuky HSK do školního vysvědčení,
- informování rodičů s migračním pozadím o možnostech vzdělávání,
- zohledňování dovedností spojených s rodnou řečí, osvojených ve výuce HSK při školním hodnocení, selektivním rozhodování nebo při různých promočních akcích.

EDK se také ve prohlášení z roku 2004 k národní strategii týkající se jazykového vzdělávání vyjádřila pro podporu *rodných řečí* dětí s migračním pozadím prostřednictvím výuky HSK (srov. Výuka jazyků v rámci povinné školní docházky: Strategie EDK a plán práce pro koordinaci v rámci celé Švýcarské konfederace z 25. března 2004). Stejný cíl sleduje i Mezikantonální dohoda o harmonizaci povinné školní docházky, ve které se konkordátní kantony zavazují podporovat z organizačního hlediska nábožensky a politicky neutrální výuku HSK (srov. Mezikantonální dohoda o harmonizaci povinné školní docházky (HarmoS) ze 14. června 2007). Svaz podporuje projekty týkající se výuky HSK od roku 2011 na základě jazykového zákona (srov. Spolkový zákon o národních jazycích a komunikaci mezi jazykovými společenstvími (Jazykový zákon, SpG) z 5. října 2007 a na základě Nařízení o národních jazycích a komunikaci mezi jazykovými společenstvími (Jazykové nařízení, SpV) ze 4. června 2010).

Právní základy v curyšském kantonu

V curyšském kantonu je výuka HSK upravena zákonem o základních školách a nařízením o základních školách.

Zákon o základních školách ze 7. února 2005

§ 15.

¹ Ředitelství vzdělávání může uznat kurzy rodné řeči a kultury nabízené mimoškolními organizacemi.

² Nařízení upravuje podmínky uznání a jeho následky.

Nařízení o základních školách z 28. června 2006

§ 13.

- 1 Na kurzech rodného jazyka a kultury si žáci, mluvící cizím jazykem, rozšiřují znalosti svého prvního jazyka a kultury své rodné země.
- 2 Nositelem kurzů jsou velvyslanectví a konzuláty zemí původu. Ředitelství vzdělávání může uznat i kurzy nabízené jinými organizacemi.
- 3 Uznány budou kurzy, které budou odpovídat Rámcovému učebnímu plánu vydanému Radou pro vzdělávání, budou politicky a nábožensky neutrální a nebudou zaměřeny na ziskovost. Kurzy zahrnují maximálně čtyři lekce týdně, na předškolní úrovni a v 1. třídě základní školy nejvýše dvě lekce týdně.
- 4 Vyučující osoby musí mít kvalifikaci opravňující k výuce, dostatečné znalosti němčiny a musí navštěvovat povinné kurzy dalšího vzdělávání.

§ 14

- 1 Kurzy by se měly pokud možno konat mimo čas povinné školní výuky.
- 2 Obce
 - a. poskytnou pokud možno bezplatně k dispozici vhodné prostory,
 - b. omluví žáky z maximálně dvou hodin pravidelné školní výuky týdně, pokud se kurzy konají během pravidelné školní výuky,
 - c. nahlásí Ředitelství vzdělávání nesprávné postupy při realizaci kurzů.
- 3 Znamky z kurzů HSK budou uvedeny ve vysvědčení.
- 4 Ředitelství vzdělávání reguluje přihlašovací proces. Organizace výuky a realizace kurzů, především pak financování, výběr, zaměstnávání vyučujících a následný dozor nad nimi, je věcí pořádající organizace.

Organizace a realizace výuky v curyšském kantonu

Níže je popsána praxe ohledně kurzů HSK v kantonu Curych, která se v kantonu vyvinula díky právním podmínkám. Téma této podkapitoly jsou uspořádána abecedně.

Uznání organizací

Ředitelství vzdělávání může uznat kurzy HSK mimoškolních organizací, pakliže naplňují právní podmínky a interní směrnice. Uznávání se uskutečňuje podle postupu regulovaného Školským úřadem. Jestliže jsou již dostupné uznané kurzy HSK v příslušném jazyce, je nutné kontaktovat stávající organizaci s nabídkou spolupráce. Cílem je jednotná nabídka kurzů HSK pro daný jazyk se širokou základnou.

Aby byla organizace uznána, musí především:

- zajistit, aby kurzy HSK odpovídaly Rámcovému učebnímu plánu HSK a byly politicky a nábožensky neutrální,
- disponovat kvalifikovanými vyučujícími kurzů HSK s odpovídající znalostí německého jazyka,
- nesmí být orientovaná na zisk,
- spolupracovat s lokálními školami a Ředitelstvím vzdělávání.

Atest a zápis do vysvědčení

Viz kapitola 3, strana 9

Dohled

Výuka HSK podléhá z pedagogického a personálního hlediska dohledu dané organizace. Body, které jsou upraveny nařízením o základních školách, spadají pod dohled školní inspekce.

Povinností organizací je kontrolovat docházku a přijmout případná opatření vůči liknavým návštěvníkům kurzů. Na požádání povolí školní inspekci nahlédnout do kontroly účasti a do výuky. Právo na nahlédnutí mají i učitelé základních škol, jejichž žáci jsou z důvodu návštěvy kurzu HSK omluveni z pravidelné výuky na základní škole.

Pokud nemohou být nastalé problémy vyřešeny přímo s vyučujícím, následuje rozhovor mezi organizací a školní inspekci. Nebude-li závažné porušení i přes napomenutí napraveno, může Ředitelství vzdělávání daným organizacím odebrat na návrh školní inspekce povolení k výuce v rámci základní školy.

Financování

Financování výuky HSK je věcí příslušných organizací. Některé z mála školních obcí si výuku financují samy nebo samy přímo zaměstnávají učitele HSK. U většiny organizací poskytují finanční příspěvek i samotní rodiče.

Vyučující kurzů HSK

Výběr a následné zaměstnání vyučujících kurzů HSK je věcí příslušných organizací.

Organizace se starají o to, aby vyučující kurzů HSK kteří v curyšském kantonu nově vykonávají výukovou činnost, splnili tyto podmínky:

- byli dostatečně pedagogicky kvalifikovaní (učitelský diplom nebo jiné odpovídající vzdělání, zkušenosti a další vzdělávání),
- měli dostatečné ústní znalosti němčiny (doložené certifikátem o dosažení úrovně B1 podle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky),
- navštěvovali informativní akce konané pod záštitou Ředitelství vzdělávání (nebo Školského úřadu),
- navštívili úvodní kurz,
který nabízí Vysoká škola pedagogická v Curychu ve spolupráci s Ředitelstvím vzdělávání.

Pakliže vyučující kurzů HSK nesplňuje výše zmíněné předpoklady, vyzve Ředitelství vzdělávání příslušnou organizaci k podniknutí nutných nápravných opatření. Ředitelství vzdělávání může příslušnému vyučujícímu kurzů HSK v případě nutnosti odebrat povolení k výuce HSK udělené kantonem.

Z hlediska činnosti vyučujících kurzů HSK je výhodou, pokud se vyučující mohou seznámit se zdejšími podmínkami ve školství. Proto je organizacím doporučováno neměnit vyučující kurzů HSK již po několika letech (žádný «rotační princip»).

Informace a přihlášení

Jak jednotlivé organizace, tak místní školy a Školský úřad poskytují příslušným žákům, popř. jejich rodičům, informace o aktuální nabídce kurzů. Výuku lze navštěvovat již v předškolním věku nebo později – podle nabídky daného jazyka. Vyučující základní školy předají v lednu rodičům přihlašovací formulář.

Rodiče přihlásí své dítě přímo u koordinátora kurzů HSK příslušné organizace. Poskytovatelé kurzů informují rodiče jasně a včas o konkrétní výuce (čas, místo, vyučující), popř. o jakýchkoliv změnách. Výuka začíná běžně se začátkem školního roku. Přihlášením se návštěvníci kurzů zavazují k pravidelné docházce, která platí až do odhlášení provedeného ze strany rodičů nebo končí s koncem povinné školní docházky.

Učební pomůcky a učební materiály

Obstarání učebních pomůcek je věcí daných organizací.

Školním obcím je doporučeno poskytnout vyučujícím kurzů HSK bezplatně k užívání technické vybavení (kopírovací stroj, dataprojektor, počítač, přístup k internetu a další - pokud jsou k dispozici), a učební materiál (křídly, sešity, papír apod.).

Vyučovací čas a prostory k vyučování

Žáci navštěvují výuku HSK na úrovni mateřské školy a v 1. třídě prvního stupně nejprve po maximálně dvou lekcích týdně, později na vyšších stupních nejvýše po čtyřech lekcích týdně. Výuka HSK se koná pokud možno v pravidelném vyučovacím čase (8:00–12:00; 13:30–17:00). Maximálně dvě lekce se mohou konat i místo pravidelné výuky na základní škole. V tomto případě jsou děti z příslušného vyučování omluveny.

Organizace nabízející kurzy HSK požádají na jaře odpovědné osoby místní školy o poskytnutí učebních prostor a uvedou požadované časy, ve kterých se bude výuka HSK konat. Čas výuky bude definitivně ustanoven po vzájemné dohodě mezi organizacemi kurzů HSK a místními orgány.

Výuka HSK se koná většinou v prostorách veřejné základní školy, pokud možno v blízkosti bydliště dětí. Školní obce poskytnou dle možností k dispozici bezplatně vhodné školní prostory. Vyučující kurzů HSK se starají o dodržování domovního řádu.

Organizace pořádající výuku HSK informují místní odpovědné orgány příslušné školy na začátku školního roku o definitivní organizaci výuky (třídy, časy, učebny, vyučující kurzů HSK). Příslušné organizace zprostředkují tyto informace také Školskému úřadu, kterému tyto informace slouží ke zlepšení povědomí o výuce HSK a k podpoře jejich koordinace.

Spolupráce mezi vyučujícími kurzů HSK a místními školami

Učitelům na základní škole a vyučujícím kurzů HSK je doporučeno vyhledat vzájemný kontakt. Účelné je, aby byli vyučující kurzů HSK pozváni vedením školy na školní konference, kde se projednávají témata zajímavá pro obě strany. Vedení škol mohou také příležitostně pozvat vyučující kurzů HSK na výměnná setkání, například jednou ročně. Cílem takových pozvání může být vzájemné seznámení se, výměna poznatků a zkušeností a konzultace společných cílů.

Výuka HSK spadá pod nabídku základní školy. Proto je účelné, aby se vyučující kurzů HSK účastnili školních aktivit a procesů školního vývoje. Z této institucionalizované spolupráce profitují především školy s velkým podílem dvojjazyčně nebo vícejazyčně hovořících dětí. To může znamenat např. společnou podporu dětí, realizaci vícejazyčných a *interkulturních* projektů nebo společné informování rodičů a poradenství. Z této spolupráce mohou profitovat nejen učitelé pravidelné školní výuky, ale také odborníci na základních školách, jako jsou například vyučující německého jazyka jako druhého jazyka (DaZ). Vyučující kurzů HSK s odpovídající kvalifikací

jsou úspěšní v *interkulturním* překladu a zprostředkování. Je velmi užitečné spolupracovat s vyučujícím HSK při hodnocení žáků, které vyučujete: při studijním hodnocení, školním hodnocení chování, rozhodování o kariéře.

Školský úřad doporučuje školám s vysokým podílem dvojjazyčných nebo vícejazyčných dětí, zohlednit výuku HSK jako součást jazykového vývoje a integrovat ji do místního školního programu.

Podpora spolupráce škola – rodiče

Spolupráce mezi školou a rodiči má velký vliv na učení a školní úspěch dětí a mládeže. Pravidelný kontakt vyučujících kurzů HSK a rodičů, během kterého probíhá předávání informací o dění na škole a konzultace postupů, jak mohou své děti při učení podporovat, má velmi pozitivní vliv na učební úspěchy dětí.

Vyučující kurzů HSK mohou podporovat učitele základní školy ve spolupráci s rodiči. Mohou se například účastnit konzultací a tlumočit při jednotlivých rozhovorech v rámci třídních schůzek. Přitom mohou být také *interkulturními* zprostředkovateli, což vyžaduje dobré znalosti obou jazyků a školního systému. Takové služby vykonávají na základě dohody se školní radou a učiteli.

Spolupráce se školní inspekcí

Místní školní rady přispívají k tomu, aby se výuka HSK v rámci základní školy konala v dobrých podmínkách. Je jim doporučeno v případě potřeby určit v rámci obce nebo školní jednotky osobu zodpovědnou za koordinaci. Ta pak zodpovídá za včasnou konzultaci ohledně tvorby rozvrhu vyučovacích hodin a využívání určených prostor, i za podporu spolupráce.

Spolupráce a koordinace na kantonální úrovni

Za koordinaci a administrativní podporu výuky HSK zodpovídá na straně Ředitelství vzdělávání Školský úřad. Na straně poskytovatele určí každá organizace jednu osobu, která je zodpovědná za koordinaci na lokální a kantonální úrovni a spolupracuje se Školským úřadem.

Dvě grémia se starají o vzájemnou výměnu důležitých informací, výklad organizačních a koncepčních otázek a o komunikaci ohledně pedagogických aspektů. Jedná se o «konferenci HSK» a «Výbor konference HSK». V Konferenci HSK jsou zastoupeny jak organizace nabízející kurzy HSK, tak zástupci regulačních struktur (zástupci vyučujících, vedení škol, vyučujících pro německý jazyk jako druhý jazyk (DaZ) a školních prezidií - vždy po jednom). Jednání výboru HSK se navíc účastní také Vysoká škola pedagogická v Curychu, která z pověření Ředitelství vzdělávání realizuje kurzy dalšího vzdělávání pro vyučující kurzů HSK. Ve výboru Konference HSK jsou zastoupeni zvolení zástupci organizací nabízejících kurzy HSK.

Organizace nabízející kurzy HSK zprostředkovávají Školskému úřadu pravidelné zprávy o svých činnostech. Odpovídají také na specifické otázky a předávají své učební plány a další dokumenty přeložené do německého jazyka.

Příloha II: Úrovně a témata – přehled

Tento seznam témat má sloužit jako podpora pro plánování a tvorbu výuky. Zprostředkovává přehled o tom, jakými tématy se lze na tom kterém stupni školní docházky zabývat v rámci výuky HSK. Zahrnuje mnoho návrhů témat. Vzhledem k omezenému počtu lekcí je rozhodnutí a výběr na vyučujícím.

Témata jsou také součástí Učebního plánu 21 a jsou obsahem výuky při pravidelné školní docházce na základní škole. Odkazy na oblasti dovedností z Učebního plánu 21 odpovídající daným tématům jsou uvedeny v následujícím seznamu.

Téma

Já a ostatní – společný život

Propojení tématu s Učebním plánem 21:

[NMG.10](#) | [RKE.1](#) | [RKE.2](#) | [RKE.5](#)

Stupeň 1

- Vzájemné seznámení; pozdrav, představení
- Způsoby jednání a pravidla chování;
Školka / škola: pravidla, procesy a normy, rituály
- Společně s ostatními něco prožít a vytvářet; Přátelství; Hádky; Co už umím udělat sám

Stupeň 2

- Rozdílné skupiny a kultury: stejná a rozdílná pravidla a hodnoty, vzájemný respekt, vzájemné uznání, řešení konfliktů a strategie řešení
- Kdo jsem: co mě utváří, kam patřím
- Mužské a ženské role: chlapci – dívky
- Dětská práva

Stupeň 3

- Jednotlivec a skupina, sounáležitost a odcizení
- Soužití většin a menšin: rasismus, aktuální debaty a události
- Vzory a idoly: ze sportu, vědy, kultury a dějin
- Vztah k vlastnímu a druhému pohlaví (včetně očekávání specifických pro jednotlivé kultury)
- Lidská práva

Téma

Rodina

Propojení tématu s Učebním plánem 21:

[NMG.10](#) | [RKE.2](#) | [RKE.5](#)

Stupeň 1

- Moje rodina a příbuzní; Pravidla a normy v rodině

Stupeň 2

- Rozdělení práce a úkolů v rodině
- Příběh mé rodiny: generace a rodokmen
- Různé formy rodiny

Stupeň 3

- Role rodinných příslušníků: v proměnách času, kulturní rozdíly
- Porozumění vlastním rolím
- Funkce rodiny a její formy v závislosti na historii a kultuře
- Vlastní hodnoty; Etika

Téma

Hra a volný čas

Propojení tématu s Učebním plánem 21:

[NMG.10](#) | [RKE.5](#)

Stupeň 1

- Hry: společně, na různých místech, s různými hračkami; Moderní a tradiční hry a hračky
- Volný čas a hobby
- Nástroje a pracovní vybavení

Stupeň 2

- Odpočinek a relaxace
- Volnočasové aktivity; Sport, peer group (vrstevníci); Spolky
- Přístup k digitálním a jiným médiím
- Reklama

Stupeň 3

- Odpočinek a relaxace
- Volnočasové aktivity; Setkání mladých; Kultura mladé generace (hudba, jazyky); Peer group (vrstevníci); Spolky
- Přístup k digitálním a jiným médiím
- Reklama

Téma

Bydlení, čtvrť a město

Propojení tématu s Učebním plánem 21:

[NMG.8](#) | [RZG.3](#) | [RZG.4](#)

Stupeň 1

- Okolí mateřské školy / školy
- Náš byt / dům a okolí

Stupeň 2

- Domy a bydlení

Stupeň 3

- Bydlení a architektonický styl: historický vývoj

Téma

Svátky, zvyky a móda

Propojení tématu s Učebním plánem 21:

[NMG.7](#) | [RZG.2](#)

Stupeň 1

- Narozeniny a jiné důležité oslavy a svátky, různé druhy svátků
- Oblečení a různé oděvy podle příležitosti

Stupeň 2

- Oslavy, slavení svátků různými způsoby; Náboženské tradice
- Móda v proměnách času, pracovní oblečení, oblečení a společenská role / status, značkové zboží

Stupeň 3

- Kultura večírků a party
- Móda a rituály v průběhu dějin

Téma

Zdraví a jídlo

Propojení tématu s Učebním plánem 21:

[NMG.1](#) | [NT.7](#)

Stupeň 1

- Mé tělo a lidské tělo: jeho části, moje tělesná integrita a integrita ostatních, pět smyslů
- Hygiena
- Lékař
- Zdravé jídlo a pití, stravovací návyky

Stupeň 2

- Zdraví a nemoc; Zdravý životní styl
- Odkud pochází potraviny, ovoce a zelenina podle ročního období

Stupeň 3

- Sport; Závislost
- Stravování; Různé stravovací návyky v závislosti na kultuře, historii a prostředí
-

Téma

Zeměpis

Propojení tématu s Učebním plánem 21:

[NMG.8](#)

Stupeň 1

- Zeměpisná označení podle zkušeností dětí (místo bydliště, země původu, Švýcarsko, sousední státy atd.); Pojmy prostorové orientace
- Moje země původu: přehled geografie, klimatu

Stupeň 2

- Důležitá vodstva, hory a města v zemích původu

Stupeň 3

- Geografický popis regionů v zemi původu

Téma

Příroda a technika

Propojení tématu s Učebním plánem 21:

[NMG.2](#) | [NMG.3](#) | [NMG.4](#) | [NT.1](#) | [NT.2](#) | [NT.8](#) | [NT.9](#)

Stupeň 1

- Zvířata; Domácí zvířata; Zvířata a rostliny; Les
- Ovoce a zelenina; Čtyři živly
- Roční období a změny v přírodě
- Pojmy času (rok, měsíc, týden, den, hodina, večer, poledne, včera, dnes, zítra atd.); Denní čas
- Domácí spotřebiče
- Dopravní prostředky, které děti využívají (kolo, skateboard, koloběžka etc.)

Stupeň 2

- Druhy zvířat a rostlin
- Potravinový řetězec
- Počasí a předpověď počasí
- Ochrana životního prostředí, přírodní katastrofy
- Digitální hračky a prostředky dorozumívání

Stupeň 3

- Ekologie, ochrana a ohrožení životního prostředí (m.j. recyklace, třídění odpadu)
- Aktuální vědecké debaty (pokusy na zvířatech, genetika atd.)
- Digitální hračky a prostředky dorozumívání

Téma

Literatura umění

Propojení tématu s Učebním plánem 21:

[Jazyky](#)

Stupeň 1

- Písňe, rýmy a verše; Pohádky; Obrázkové knihy
- Barvy; Filmy
- Tvorba vlastního díla a debata s ostatními

Stupeň 2

- Příběhy, pověsti, bajky, básně; Interkulturní knihovna
- Filmy

Stupeň 3

- Literární příklady z klasické a moderní literatury
- Filmy
- Výtvarné umění, hudba a další oblasti umění; Umělci a umělkyně

Téma

Historie a dějiny

Propojení tématu s Učebním plánem 21:

[NMG.9](#) | [RZG.6](#) | [RZG.7](#) | [RZG.8](#) | [RKE.4](#)

Stupeň 1

- «Když jsem byl malý»
- Rozdíly dnes – dříve
- Osobní zážitky v zemi původu: cestování, prázdniny

Stupeň 2

- Historie mé rodiny; Migrace
- Dějiny země původu: důležité události, mýty o vzniku

Stupeň 3

- Moje biografie (např. s ohledem na učení nebo jazyk)
- Aktuální politický a sociální vývoj v zemi původu
- Náboženství a světonázory
- Politická gramotnost (mj. volby a hlasování)

Téma

Svět práce a vzdělání

Propojení tématu s Učebním plánem 21:

[NMG.6](#) | [WAH.1](#) | [WAH.2](#) | [WAH.3](#)

Stupeň 1

- Zaměstnání osob v nejbližším okolí; Zaměstnání ve škole a ve veřejném sektoru (pohostinství, policie, nemocnice, prodej atd.)

Stupeň 2

- Vysněné povolání; Vzory a idoly z různých profesí
- Význam vzdělání a práce

Stupeň 3

- Výběr povolání a přechod do pracovního prostředí nebo další škola ve Švýcarsku a v zemi původu: zaměstnání a profesní předpoklady, rozdíly mezi státy
- Zaměstnání a identita; Využití vlastních jazykových a interkulturních dovedností; Genderové otázky
- Hospodářství: různé sektory, historický vývoj, nezaměstnanost, odborové organizace

Příloha III: Literatura

Tato příloha obsahuje literaturu zmíněnou v textu. Široký výběr materiálů, literatury a dalších zdrojů pro podporu prvního jazyka a vícejazyčnosti naleznete na stránkách Školského úřadu: www.zh.ch/hsk

Oddělení pro mezinárodní rozvoj vzdělávání(International Projects in Education) VŠP v Curychu (2018): Materiály pro výuku rodného jazyka; Práce s dialektem a spisovným jazykem, Curych: Vysoká škola pedagogická v Curychu.

Ředitelství vzdělávání kantonu Curych (2017): Učební plán pro základní školy kantonu Curych.

Giudici, Anja a Bühlmann, Regina (2014): Výuka rodného jazyka a kultury - HSK Výběr příkladů z praxe ve Švýcarsku, Bern: Generální sekretariát EDK.

